illud potius apparens, quam verum membrum existit), illa externa unio ad internam communionem, qualis est illa, quæ per indulgentias fit, non sufficit, cum interna et spiritualis communicatio in interna et spirituali unione fundari debeat. Atque hoc confirmat stylus ipse. seu forma concedendi indulgentias; semper enim pro solis fidelibus conceduntur.

3. *An excommunicatus sit capax indulgentiæ.—An Pontifex concedens indulgentiam hoc ipso censeatur personam ad illam habilitare.*— Statim vero insinuabat se hic quæstio, an excommunicatus majori excommunicatione sit capax indulgentiarum; nam ille etiam censetur esse membrum ab Ecclesia præcisum; ergo et incapax communicationis ejus. Sed hæc res ex professo tractanda est in sequenti tomo inter effectus excommunicationis. Nunc breviter dico, excommunicationem privare hominem omni fructu et participatione indulgentiarum directa, et per modum absolutionis; loquor autem de excommunicatione formaliter et ratione sui, et non tantum ratione status peccati mortalis, quem solet supponere. Nam licet contingat excommunicatum per contritionem redire ad statum gratiæ, non poterit indulgentias lucrari, donec ab excommunicatione absolvatur, quia per excommunicationem privatur efficaciter omni communicatione Ecclesiastica, præsertim interna, et ex communibus Ecclesiæ bonis. Dixi autem, *directa et per modum absolutionis*, quia in prædicto casu dubitari potest, an saltem per modum suffragii possit indulgentia excommunicato applicari, quod in sequentibus attingemus. Dubitat vero Ludovic. Bonon., tract. de Indulg., n. 107, an Pontifex concedens alicui indulgentiam videatur approbare statum illius, cui fit concessio; in quo ipse respondet affirmative, citans Abbatem, Consil. 55. Quia censetur, vel declarare illum carere excommunicatione, aut certe absolvere illum, ne incapax sit indulgentiæ. Sed in hoc sensu illa divisio non probatur, quia indulgentia supponit statum, seu capacitatem recipientis, non vero confert illum, nisi exprimatur; et ideo, quoad hoc non est absoluta et efficax concessio, sed quasi conditionata, si per alium non steterit. Et propterea in concessione indulgentiæ sæpe conceditur potestas absolvendi ab excommunicatione, vel ipsa etiam absolutio datur ad talem effectum.

An charitas necessaria sit.

4. *Existenti in peccato non valet indulgentia ad remissionem pœnæ illius peccati, in quo existit. — Objectio. — Solutio.* — Supposita ergo interna fidei unione, et externæ communicationis, difficultas superest, an requiratur etiam unio charitatis, seu, quod idem est, an requiratur status gratiæ tanquam necessaria dispositio ad lucrandam indulgentiam. In qua primo certum est, indulgentiam non valere illi, qui est in peccato mortali, ad remissionem pœnæ temporalis debitæ ratione illius peccati, in quo perseverat, quia, ut supra diximus, pœna non potest remitti nisi prius remittatur culpa. Unde hoc non est proprium solius peccati mortalis, sed commune est etiam veniali, quia non provenit præcise ex carentia gratiæ, sed ex duratione culpæ. Unde si aliquis justus habeat venialem culpam nondum remissam, respectu illius non poterit consequi effectum indulgentiæ, quia non potest reatus pœnæ auferri manente culpa. Et in hoc conveniunt Theologi, quanquam Albert., in 4, d. 20, art. 18, sentiat, indulgentias posse valere aliquo modo ad remissionem hujusmodi peccati, vel per modum cujusdam dispositionis remotæ, quatenus ipsum opus, quod propter indulgentiam fit, supernaturale est, et bene disponit hominem, vel per modum impetrationis et meriti de congruo, sic enim possunt merita justorum applicari et prodesse peccatoribus ad remissionem culparum. Verumtamen quod ad priorem modum attinet, manifestum est illum non pertinere ad effectum indulgentiæ, sed solum ad quemdam effectum ex opere operantis; nam, licet indulgentia sit causa vel occasio exercendi tale opus, tamen, postquam tale opus fit, quod disponat hominem remote ad gratiam, non habet ab indulgentia, sed a sua perfectione et honestate. Nec dici potest (si proprie loquamur) ratione indulgentiæ acceptari opus illud, ut congruentior dispositio, ita ut hoc pertineat ad effectum indulgentiæ ultra opus operantis, quia hoc neque fundamentum habet, neque pertinet ad dispensationem thesauri Ecclesiæ. Solum ergo indulgentia potest esse, aut materia circa quam fides exercetur, aut occasio faciendi aliquod opus pœnale, seu pietatis. Idem fere dicendum est de posteriori modo; nam, ut recte notavit D. Thom., in 4, d. 20, q. 1, art. 5, q. 1, et in superioribus etiam a nobis declaratum est, illud per se non spectat ad rationem, seu effectum indulgentiæ, quæ formaliter consistit in absolutione a pœna temporali, applicando thesaurum Ecclesiæ ad hunc effectum. Nihilominus addit D. Thom., si præter indulgentiam fiat applicatio meritorum Ecclesiæ, posse prædicto modo prodesse illi qui existit in peccato mortali, impetrando ei bonam dispositionem, ut a peccato exeat. Sicut bona merita alicujus congregationis particularis, vel alicujus etiam privatæ personæ, applicata alteri existenti in peccato mortali, possunt dicto modo illi prodesse. Dices, omnes fideles existentes in Ecclesia participare hoc modo communia Ecclesiæ suffragia et merita, ideoque non posse pertinere ad specialem concessionem. Respondeo, præter illam communicationem communem omnibus, posse intervenire aliam specialiorem intercessionem et applicationem Ecclesiæ, seu pastorum ejus, ad hunc effectum impetrandi a Deo conversionem talis peccatoris. Hunc ergo effectum censetur operari prædicta concessio; illa vero (ut dixi) non habet rationem indulgentiæ, quia nec est absolutio, nec dispensatio Ecclesiastici thesauri, sed quædam oratio apud Deum propter merita justorum, quæ per se fieri potest sine indulgentia, interdum vero cum indulgentia conjungitur, ut quando in Bulla *Cruciatæ*, et in aliis, facientibus hoc vel illud opus, præter certam indulgentiam, conceditur, ut sit particeps bonorum operum Ecclesiæ, et membrorum ejus.

5. *Valeatne indulgentia existenti in peccato ad remissionem pœnæ ex remissis relicta. — Prior opinio.* — Hoc ergo supposito, dubium superest, an indulgentia valeat homini existenti in peccato mortali, saltem ad remissionem pœnæ temporalis ex peccatis jam remissis relictæ. Theologi enim, qui existimant, vel satisfactionem peccatoris posse illi prodesse ad hunc effectum, vel satisfactionem unius justi oblatam pro peccatore, acceptari pro illo ad similem effectum, consequenter et a fortiori dicerent peccatorem posse lucrari indulgentiam ad hujusmodi effectum, si alioqui opus injunctum exequatur, quia majoris efficaciæ est satisfactio Christi et Sanctorum, quam satisfactio peccatoris; et similiter efficacior est applicatio facta a Christi Vicario, quam facta a privata persona. Atque hoc modo potest hæc sententia sumi ex Scot., in 4, d. 15, q. 1, art. 4, et expressius id affirmant Mairon. et Guillelmus de Rubion., d. 20, q. 1. Fundamentum est illud generale, quod ad remissionem pœnæ temporalis neque est formaliter necessaria infusio gratiæ, ut per se notum est, neque etiam est, cur hæc supponatur tanquam necessaria conditio, cum soleat Deus peccatoribus conferre nonnulla beneficia longe majora, quam sit remissio temporalis pœnæ, quale est, speciali providentia inspirare sanctam cogitationem, et ad consentiendum illi auxilium præstare, et similia, quæ ad substantialem sanctificationem conferunt. Unde etiam sumitur argumentum, quia suffragia Ecclesiæ valent ad obtinenda hæc beneficia spiritualia hominibus existentibus in peccato mortali; cur ergo non etiam valebunt ad remissionem pœnarum ex culpis remissis debitarum? Si autem ex generali ratione hujus effectus non repugnat fieri in subjecto gratia carente, non etiam repugnabit fieri per indulgentias, quia non habet ex hac causa seu modo specialem repugnantiam; supponimus autem intentionem concedentis esse, ut prosit omnibus, quibus prodesse potest.

6. *Statum gratiæ esse necessarium ad fructum indulgentiæ consequendum, vera resolutio. — Fundamenta contraria solvuntur.* — Nihilominus dicendum est, statum gratiæ esse dispositionem omnino necessariam ad proprium fructum, seu effectum indulgentiæ consequendum, qui est remissio temporalis pœnæ. Hæc est communior sententia Theologorum, in 4, d. 20, qui communiter tria requirunt ad valorem indulgentiæ, potestatem in dante, pietatem in causa, gratiam in suscipiente. Sumitur ex D. Thom., supra, et in Addition., q. 27, a. 1; Adrian., materia de Indulg., concl. 3; Gabr., in Canonem, lect. 56, et ejus Suppl., in 4, d. 45, q. 1, a. 2; Medin., Cod. de Orat., q. 25; Sylvest., Angel., et aliis Summistis, verb. *Indulgentia*. Fundamentum autem præcipuum est illud generale, quod homini inimico Dei, quandiu in peccato existit, nulla remissio fit, neque quoad culpam, neque quoad pœnam; quia indignus est tali remissione, et nulla est promissio, imo neque congrua est ratio, ob quam in illo statu talis remissio concedatur; quæ omnia late tractata sunt in disputationibus de Satisfactione et de Suffragiis; habentque, eadem ratione, locum in indulgentiis; continent enim favorem, qui non inimicis, sed amicis fieri solet et debet. Quod satis profecto confirmat Ecclesiæ usus; nam in forma concedendi indulgentias semper additur, *Contritis aut confessis*, etc. Quod quidem non adjungitur solum, quia Pontifices nolunt indulgentiam aliis conce-

dere, sed etiam declarant hanc esse conditionem necessariam ex intrinseca ratione indulgentiæ, et effectus ejus, potestatemque concedendi indulgentias limitatam esse ad hujusmodi subjectum. Cujus signum sufficiens est ipsamet Pontificum perpetua consuetudo; si enim intelligerent se posse favorem hunc peccatoribus facere, verisimile profecto est aliquando id fuisse facturos. Unde Clemens VI, in extrav. *Unigenitus*, de Pœnit. et remiss., cum dixisset, Christum Dominum infinitum thesaurum hominibus reliquisse, subdit : *Quo qui usi sunt, amicitiæ Dei participes sunt effecti*, significans nemini posse applicari illum thesaurum, nisi ei, qui amicitiam Dei participavit. Unde subjungit Christum reliquisse Petro et successoribus ejus hunc thesaurum dispensandum fidelibus, ad remissionem pœnæ temporalis; declarat autem modum seu conditiones necessarias, scilicet, quod dispensatio fiat ex rationabili causa, *et quod vere pœnitentibus concedatur*. Unde etiam per sacramentum non applicatur satisfactio Christi ad remittendam pœnam temporalem illi, qui in mortali peccato perseverat; ergo multo minus applicari poterit per indulgentias. Quare non est simile de prævenientibus auxiliis, aut de dispositionibus præviis ad justitiam, quia hæc ex natura sua talia sunt, ut sanctificantem gratiam non supponant, cum ad illam paulatim introducendam ordinentur; remissio autem pœnæ temporalis supponit culpæ remissionem, et ideo semper etiam prærequirit statum gratiæ.

In quo tempore gratia requiratur ad indulgentiam lucrandam.

7. *Gratia est necessaria pro instanti, in quo consummatur indulgentia. — Non autem in antecedente tempore.* — Possunt autem in indulgentia acquirenda duo tempora distingui : unum est, in quo fiunt opera ad talem indulgentiam lucrandam requisita, ut jejunium, eleemosyna, etc.; aliud est punctum illud temporis, in quo indulgentia consummatur, et effectus illius confertur. Dubitari ergo potest, an in utroque tempore, vel in altero tantum, et in quo eorum gratia requiratur. Respondetur, gratiam saltem necessariam esse pro eo tempore, pro quo indulgentia consummatur et applicatur; hoc enim probant rationes factæ, quia hæc dispositio per se necessaria est propter effectum indulgentiæ, quia sine illa non est homo proxime ac moraliter capax remissionis pœnæ temporalis; ergo pro eo tempore necessaria est talis dispositio, pro quo, seu in quo conferendus est talis effectus. De alio vero tempore res est controversa, pertinet vero ad sequentem sectionem, ubi tractabitur; nunc autem supponatur, per se, et ex vi talis operis ad indulgentiam prærequisiti, non esse necessarium statum gratiæ. Dixi autem, *per se, et ex vi talis operis;* quia si tale opus in eodem tempore fiat, in quo indulgentia consummatur, tunc propter concomitantiam erit necessaria gratia, quando tale opus fit, non tamen formaliter ac per se propter ipsum opus. Quocirca, si multa opera requirantur, satis erit hominem esse in gratia quando ultimum perficit, quia tunc consummatur indulgentia, et effectus ejus confertur. Imo cum ipsum ultimum opus successive fiat, quamvis contingat sine gratia inchoari, si in gratia consummetur, id satis erit ad lucrandam indulgentiam; ut, verbi gratia, conceditur indulgentia jejunanti tali die; contingit autem quempiam illo die jejunantem, vel in illo peccare mortaliter, vel permanere in peccato prius commisso, tandem vero in fine diei conteri, et gratiam obtinere; dicimus ergo id satis esse, ut hujusmodi homo talem indulgentiam lucretur, quia gratia non requiritur propter opus, sed ut dispositio ad effectum indulgentiæ, qui non datur usque ad consummationem talis operis.

8. *Quid si gratia consequatur, in primo non esse temporis indulgentiæ. — Rationes dubitandi pro utraque parte.* — Statim vero occurrit difficultas similis illi, quam de sacramentis in genere suo loco tractavimus, si contingat hominem esse in peccato toto illo die quo jejunat, justificari autem in illo instanti, quod est primum non esse illius diei, et ultimum non esse sequentis, an id sufficiat ad talem indulgentiam consequendam. Hinc enim videtur non sufficere, quia in toto tempore præcedente consummatum fuit opus ad indulgentiam lucrandam requisitum; sed indulgentia operatura erat intra illud tempus, in quo requisitum opus consummatur; ergo subsequens instans extrinsecum est, et per accidens ad effectum indulgentiæ; ergo quod in eo gratia de novo comparetur, nihil refert ad indulgentiæ effectum. Aliunde vero potest oppositum persuaderi, quia effectus indulgentiæ non datur successive, sed in instanti, quia (ut sequenti sectione dicam) non datur donec conditio impleta sit integre; completur autem seu consummatur in aliquo instanti; nullum est autem instans, in quo talis

dispositio sit integre completa, nisi illud extrinsecum, quod est primum non esse talis consummati operis; ut in exemplo posito, ante illud instans; quod est primum non esse illius diei, non potest dici consummatum jejunium talis diei; vel si opus requisitum sit aliqua oratio, instans, in quo consummatur, necessario erit primum non esse integræ prolationis aliquorum verborum; satis ergo erit in illo instanti incipere esse in gratia, quia id sufficit ad effectum indulgentiæ tunc obtinendum, quando conferendus esset.

9. *Indulgentiæ effectum in aliquo certo instanti concedi. — Non repugnat formam indulgentiæ ita dari, ut ejus effectus successive conferatur. — Effectus indulgentiæ confertur in primo instanti in quo opus requisitum consummatum est.* — Dicendum existimo, indulgentiæ effectum in aliquo certo instanti conferri, quod Deus novit. Hoc recte probat argumentum factum. Non quidem nego aliquando indulgentiam comparari per partes; ut, verbi gratia, indulgentia, quæ conceditur audientibus divina officia in festo Conceptionis, aut Corporis Christi, ita confertur, ut propter singulas horas canonicas vel Missam, certa indulgentia concedatur, quæ potest dici pars, respectu integræ indulgentiæ totius diei, quo sensu dicimus totam illam indulgentiam per partes comparari; tunc vero singulæ partes fiunt in instanti, quando, scilicet, singulæ horæ consummantur; et ita in universum verum est, effectum indulgentiæ dari in illo instanti, in quo consummatur conditio. Rursus non nego posse indulgentiam sub tali forma dari, sub qua effectus ejus successione continua conferatur; ut, verbi gratia, si recitanti psalmum unum concedatur unus annus indulgentiæ, ita tamen, ut qui dimidium dixerit, dimidium etiam annum lucretur, et cum eadem proportione de cæteris partibus; tunc enim inchoata recitatione, inchoabitur effectus indulgentiæ, et successive cum ipsa oratione continuabitur; quia non potest aliter fieri remissio cum proportione ad opus, juxta formam talis concessionis, quæ neque in se repugnantiam involvit, ut per se constat, neque etiam ex parte effectus seu remissionis pœnæ; nam remissio illius reatus se habet ad modum remissionis qualitatis, quæ successive fieri potest. Unde illa remissio, quæ fit per satisfactionem ex opere operantis, successive fit, sicut ipsum opus. Imo et remissio, quæ fit ex opere operato per satisfactionem sacramentalem videtur profecto eodem modo fieri, quia non est cur inchoatio talis effectus requirat consummationem totius satisfactionis impositæ, alioqui qui de imposita pœnitentia partem impleret, et partem omitteret, nullum fructum remissionis temporalis consequeretur ex opere operato, quod sine dubio falsum est Quamvis autem illa forma concessioniss indulgentiæ non repugnet, regulariter tamen non est in usu, sed absolute postulatur totum aliquod opus, ut conditio necessaria ad comparandam indulgentiam, ut ex sequenti sectione magis constabit. Sic ergo loquendo de indulgentiis, prout sunt in usu, dicimus effectum indulgentiæ in instanti concedi, in quo primum conditio requisita impleta est; ex quo fit necessarium esse, et sufficere ex parte lucrantis indulgentiam, quod pro illo instanti sit in statu gratiæ, etiamsi antea non fuerit.

10. *Prior modus explicandi, quod sit illud instans in quo tale opus consummatur. — Posterior modus explicandi.* — Quod vero sit illud instans, in quo effectus indulgentiæ datur, incertum est. Duobus autem modis explicari potest : prior est, ut illud instans sit ultimum, in quo totum opus ad indulgentiam requisitum physice atque omnino consummatum est; qui modus supponitur in rationibus dubitandi in principio positis. Et juxta illum dicendum est, licet illud instans sit primum non esse præcedentis operis, quatenus in successiva mutatione consistit, esse tamen primum instans, in quo est completa conditio, quæ ad effectum indulgentiæ postulatur, ideoque tale instans non est extrinsecum, sed intrinsecum respectu effectus indulgentiæ, ac proinde sufficere ac necessarium esse pro illo instanti statum gratiæ. Alter modus est, si dicamus hujusmodi instans esse illud, in quo opus indulgentiæ, moraliter loquendo (ut sic dicam), consummatum est, quamvis, physice loquendo, non sit omnino transactum tempus, aut consummatus motus talis operationis; ut, verbi gratia, in exemplo supra posito de jejunio unius diei, dici potest, instans, in quo consummatur tale jejunium, non esse illud, quod est primum non esse totius diei naturalis in rigore physico, sed ante illud posse assignari aliquod instans, in quo jam non potest naturaliter fieri actio, seu comestio, per quam frangatur jejunium, sicut alibi ego dicebam, instans consummans martyrium, in ordine ad effectum gratiæ per illud consequendum, non esse ipsum instans

physicum mortis, in quo jam anima est separata a corpore, estque primum non esse hominis, sed esse aliquod prius instans, in quo jam homo pervenit ad finem vitæ, ita ut paulo post necessario futura sit mors inevitabili necessitate secundum legem ordinariam. Et juxta hunc modum facillime respondetur ad difficultatem positam, effectum quidem non dari nisi in instanti consummati operis; non oportere tamen, ut physice ac formaliter totum opus transactum sit, sed satis esse ut ad statum illum perveniat, in quo censeatur moraliter consummatum; ac propterea, licet illud instans sit extrinsecum toti mutationi præcedenti, simpliciter tamen dici potest intrinsecum tali operationi.

11. *Duo modi positi peculiari exemplo accommodantur. — Discrimen inter effectum indulgentiæ et baptismi aut martyrii.* — Et hinc obiter explicari potest in alio speciali exemplo quodnam sit tempus lucrandi seu obtinendi effectum indulgentiæ; solet enim aliquando concedi indulgentia plenaria omnibus, qui in aliqua religione moriuntur. Unde statim oritur difficultas, quod sit instans, in quo effectus talis indulgentiæ comparatur. Duobus autem modis potest juxta dicta designari. Primus est, quod illud instans sit primum non esse hominis, quia illud solum est verum instans mortis, in quo primum verum est dicere, hominem mortuum esse. Et hic modus est probabilis in hoc effectu, quamvis de baptismo et de martyrio aliter censuerimus. Et ratio differentiæ est, quia effectus indulgentiæ potest optime fieri in anima a corpore separata, non vero remissio culpæ mortalis, aut infusio primæ gratiæ, quæ interdum ratione sacramenti baptismi vel martyrii datur. Aliter vero dici potest, mortem censeri completam in ordine ad effectum talis indulgentiæ in aliquo instanti ante primum non esse hominis, tam propinquo illi, ut jam sit naturaliter mors inevitabilis, statimque futura sit, sicut de martyrio dicebamus. Estque etiam hic modus probabilis; quid autem in re verum sit, incertum est.

An impedito effectu indulgentiæ propter defectum gratiæ, recedente fictione recuperetur.

2. *Ratio dubitandi.* — Ulterius vero inquirendum superest, si contingat in eo instanti impediri effectum indulgentiæ propter defectum gratiæ, an postea comparata gratia et ablato impedimento, seu fictione, recuperetur, seu conferatur effectus, ad eum modum quo de baptismo et aliis sacramentis tractari solet. Videtur enim, sicut hoc affirmatur de sacramentis, ita posse de indulgentiis doceri; quia sicut sacramenta conferunt suos effectus ex opere operato, ita etiam suo modo indulgentia. Unde, sicut per receptionem sacramenti, etiam indignam, manet effectus applicatus in acceptatione divina, ita ut ablata fictione statim conferatur; quia sacramentum non est opus hominis recipientis illud, sed Dei conferentis per ministrum suum, ideoque non amittit suum valorem propter indignitatem suscipientis; ita per indulgentiam applicatur effectus, quasi ex opere operato, estque etiam opus Dei, potius quam hominis, cui confertur; ergo, etiam si ille sit indignus, indulgentia non amittit suum valorem et efficaciam; manet ergo effectus ejus in acceptatione Dei, ita ut ablato impedimento statim conferatur. Atque hanc sententiam videtur tenere Palud., in 4, d. 20, q. 4, art. 3, circa 1 conclusionem.

13. *De facto non omnes indulgentiæ habent effectum recedente fictione.* — Possumus autem tractare vel de potestate, vel de facto, id est, an sit in Ecclesia potestas ad concedendam indulgentiam in prædicto sensu, et an de facto indulgentia ita conferatur. Et quidem, quod de facto non omnes indulgentiæ in eo sensu dentur, indubitatum est apud omnes, quia in forma earum sæpe declaratur solum concedi hominibus confessis, vel contritis; indulgentia autem non operatur ultra intentionem concedentis, quæ per verba exprimitur; ergo omnes indulgentiæ sub hac forma concessæ nihil operantur in his, qui sunt in peccato, quia illi non sunt contriti. Nec potest dici, hujusmodi concessionem, utpote favorabilem, extendendam esse ad eos, qui sunt, vel postea fuerint contriti; hic enim ampliandi modus est ultra vim et proprietatem verborum, nullumque fundamentum habet, ideoque probabilis non est. Præsertim, quia ex vi illius formæ, contritio, vel confessio est una ex conditionibus requisitis ad lucrandam indulgentiam; ut autem indulgentia habeat effectum, necesse est præscriptam conditionem implere intra tempus in ipsa concessione præfinitum; igitur quoties indulgentia sub hac forma conceditur, nihil postea operatur, quantumvis homo conteratur; ergo indulgentia non semper habet effectum recedente fictione.

14. *An de facto aliquando illum habeat.* — *Negative resolvitur.* — Quod vero aliquando illum habeat, suadet Paludanus, quia indulgentia interdum conceditur sub hac forma, *contritis, vel confessis, vel qui intra mensem, vel annum fuerint confessi*, quæ verba ipse intelligit de confessione vel in re, vel in voto. Unde colligit, satis esse post mensem vel annum contritionem habere, ad fructum illius indulgentiæ obtinendum, atque ita per confessionem postea subsecutam recuperari fructum indulgentiæ, qui prius fuerat impeditus. Unde aperte supponit esse in Ecclesia potestatem ad concedendam indulgentiam ea intentione et efficacia, ut consequatur effectum recedente fictione. Verumtamen ex forma illa non recte colligitur id, quod Paludanus intendit; quando enim indulgentia conceditur ei, qui post mensem confessus fuerit, immerito id declaratur de confessione in voto; nam verba in rigore et proprietate potius requirunt confessionem actualem. Sicut quando indulgentia conceditur ei, qui visitaverit, verbi gratia, templum aliquod, et tunc, vel post mensem fecerit eleemosynam, aperte intelligitur de eleemosyna facienda in re; idem ergo est de confessione. Quocirca quamvis ad talem indulgentiam obtinendam non sit necessaria actualis confessio statim facta, necessarium saltem est propositum confitendi post mensem, quod propositum simul cum contritione habendum est. Neque sufficiet propositum habendi contritionem post mensem, vel ante; nunquam enim indulgentia sub tali forma conceditur, ita ut ex vi illius liceat differre contritionem, sufficiatque propositum ejus ad indulgentiam lucrandam; imo semper contritio prærequiritur, et ad summum dilatio confessionis permittitur; ergo, quantum attinet ad quæstionem de facto, nunquam videtur indulgentia habere effectum recedente fictione, si illum non habuit tempore præscripto.

15. *Non esse in Ecclesia potestatem ad indulgentiam concedendam quæ recedente fictione conferat effectum suum. — Suadetur.* — Atque hinc ulterius colligimus, non esse in Ecclesia potestatem ad concedendam indulgentiam, quæ hoc modo conferat effectum. Quod videtur sensisse Cajetanus in priori tractatu de indulgentiis, c. 9, et in posteriori, q. 21. Et primo probari potest ex usu, quia si hoc caderet sub potestatem Pontificum, verisimile est aliquem ipsorum fuisse aliquando usurum tali potestate, et talem usum fuisse aliquando futurum in utilitatem Ecclesiæ et ædificationem fidelium; ergo ex ipso non usu perpetuo recte colligimus usum illum non pertinere ad ædificationem, et consequenter non cadere sub potestatem Ecclesiæ. Secundo, quia non omnia sacramenta conferunt suum effectum recedente fictione, sed solus baptismus, vel ad summum illa, quæ sub aliqua ratione non iterantur; ergo multo minus necessarium fuit, quod per indulgentias dari posset effectus recedente fictione. Patet consequentia, quia, et sunt in Ecclesia plures alii modi obtinendi remissionem illam, quæ futura erat effectus indulgentiæ, et indulgentiæ ipsæ iterabiles sunt. Unde proprietas hæc conferendi effectum recedente fictione non consequitur ad efficaciam ex opere operato, ut in objectione in contrarium sumebatur, sed, vel est specialis alicujus sacramenti, vel ad summum tributa est illi rei, seu causæ, quæ semel tantum applicatur. Tertio declaratur in hunc modum, nam indulgentia tunc habet suum effectum, quando thesaurus Ecclesiæ applicatur ab habente potestatem, ut ex supra dictis constat, quia et hic effectus non fit sine applicatione thesauri, et hæc applicatio solum fit juxta intentionem habentis claves, et consequenter pro illo tantum tempore, pro quo ille applicat thesaurum. Igitur vel Prælatus applicat thesaurum homini pro eo tempore, quo est in gratia, vel pro eo quo gratia caret; si primum, statim applicatio habebit effectum in homine existente in gratia; in eo vero, qui caret illa, nunquam habebit, quia ad illum non dirigitur intentio et applicatio. Si autem dicatur posterius, talis intentio est irrationabilis, et contra divinum jus, quia talis homo incapax est effectus indulgentiæ.

16. *Replica. — Dilutio.* — Responderi potest, applicationem thesauri fieri posse homini nondum contrito, non ut in illo statim operetur, quod repugnat juri divino, sed ut pro illo statim acceptetur, ut in illo effectum habeat cum primum fuerit contritus, quod non repugnat juri divino; hoc autem ipsum est habere effectum recedente fictione; ergo potestas concedendi indulgentiam hoc modo non repugnat divino juri; unde non est cur Pontifici summo denegetur. Sed contra, quia licet admittamus talem modum concedendi indulgentiam non repugnare, quantum ad rem in illo intentam, tamen nec per illa verba convenienter exprimitur, neque tunc datur effectus recedente fictione, sed completa integre conditione, ad indulgentiam requi-

sita. Declaratur, nam, si concessio fiat in forma superius posita, extendendo illam ad contritionem, verbi gratia : Quicunque hoc fecerit, et fuerit contritus, vel infra tale tempus contritionem habuerit, talem indulgentiam consequetur, tunc indulgentia revera non obtinetur, donec contritio habeatur ; quia conditio integra, sub qua indulgentia promittitur, non est antea completa ; ut autem infra dicam, ad lucrandam indulgentiam non satis est partem postulatæ conditionis implere, vel si duo opera requirantur, non satis est unum facere. Sicut in eodem exemplo, si quis prius haberet contritionem de peccatis, nihilominus non lucraretur indulgentiam, donec aliud opus postulatum faceret. Igitur in eo casu non confertur effectus indulgentiæ propter ablatam fictionem, sed propter completam conditionem.

17. *Objectio.* — *Solutio.* — Dices, contritionem tunc non requiri ut opus necessarium ad consequendam indulgentiam, sed solum ut conditionem removentem impedimentum, cujus signum est, quia si quis non habeat conscientiam peccati mortalis, consequetur indulgentiam sine actu contritionis. Item, quia contritio est actus mere internus ; opus autem requisitum ad indulgentiam solum est externum. Sed hoc posterius nihil obstat; nam, ut infra dicam, etiam interior actus potest requiri ut conditio necessaria ad effectum indulgentiæ consequendum. Ad priorem vero partem respondemus imprimis, contritionem postulari ut conditionem necessariam, non omnibus, sed illis, qui habent conscientiam peccati mortalis. Deinde, sive contritio appelletur necessaria dispositio, sive conditio necessaria ad effectum, parum refert; nam certum est, ex vi talis formæ, vel concessionis indulgentiæ, applicationem thesauri non fieri nisi pro eo tempore, pro quo homo est contritus; ergo quod tunc detur effectus, et non antea, est potius ex vi et forma ipsius concessionis, quam ex eo quod detur effectus recedente fictione. Cujus signum est, quia si in ipsa concessione limitetur tempus, in quo habenda est contritio, et intra illud homo non conteratur, quantumvis postea tollatur fictio, non obtinebitur effectus indulgentiæ; ergo signum est, quando datur effectus tempore quo habetur contritio, id non esse propter ablatam fictionem, sed propter specialem concessionem et modum indulgentiæ; nam si effectus daretur propter solam ablationem impedimenti, quocunque tempore vitæ impedimentum auferretur, daretur effectus, sicut fit in sacramentis, quæ habent effectum recedente fictione.

18. *Discrimen inter sacramentum et indulgentiam.* — Unde in hoc est differentia inter sacramentum et indulgentiam, quod sacramentum vere perficitur et applicatur homini absque effectu propter fictionem, qua postea ablata, datur effectus propter sacramentum prius applicatum; indulgentia vero revera in se non perficitur, neque applicatur quandiu est fictio, quia nec conditio ad illam requisita impleta est, nec etiam est facta applicatio thesauri, donec contritio habeatur, juxta formam concessionis. Quod si in ipsa concessione nulla fiat mentio contritionis, aut status gratiæ, ut sæpe contingit, sed simpliciter dicatur : Recitans hoc vel illud, talem indulgentiam consequatur, si statim non consequitur effectum propter fictionem, nunquam postea recuperabit illum, quia forma concessionis ad hoc non extenditur, et applicatio thesauri impedita fuit pro eo tempore pro quo facienda fuisset ex intentione concedentis, et ideo non est ulla ratio, cur postea redeat. Unde non solum impeditur per fictionem applicatio, quoad effectum ad extra, sed etiam quoad acceptationem Dei, quia dispensatio thesauri absolute et simpliciter fit intra illud tempus; et quia ille, qui in peccato existit, per se loquendo, indignus est omni applicatione illius effectus, etiam in acceptatione divina. Et quod aliquando aliquid simile fiat in sacramentis, est aut propter specialem dignitatem sacramentorum, aut ex speciali privilegio, propter aliquam peculiarem causam, quæ in indulgentiis locum non habet, ut declaratum est.

19. *Objectio alia.* — *Solutio.* — Sed dicet tandem aliquis, si Papa expresse concedat indulgentiam facienti tale opus, ita ut illam consequatur, vel si tunc fuerit in gratia, vel cum primum se in eo statu constituerit, tunc statim acceptari applicationem pro eo tempore, quo ablata fuerit fictio. Cujus signum esse potest, quia postquam quis perfecit opus ad talem indulgentiam postulatum, non potest a Pontifice revocari indulgentia, nec impediri quominus habeat effectum statim ac homo contritus sit. Respondeo, eamdem difficultatem habere locum, quando indulgentia conceditur facienti duo vel tria pia opera, an scilicet, re inchoata, et post perfectum unum, vel aliud opus illorum, possit indulgentia revocari; de qua re infra dicam. Potest ergo

negari assumptum, vel, si illud concedatur, negandum est id esse propter specialem acceptationem, sed quia jam est quodammodo jus acquisitum per inchoatam diligentiam ad effectum indulgentiæ necessariam.

SECTIO III.

An ad indulgentiæ effectum sit necessaria confessio.

1. *Confessio per se non est necessaria dispositio.* — *Non est necessaria confessio, ubi in forma indulgentiæ non postulatur.* — Hæc quæstio annexa est præcedenti, et ideo facile hic expediri potest. Distinguendum est enim de confessione, quatenus necessaria est ad gratiam, vel quatenus est pium quoddam opus, quod postulari potest ad effectum indulgentiæ. Priori modo certum est, confessionem re ipsa exhibitam non esse necessariam ad indulgentiam seu ejus effectum consequendum. Probatur, quia non est necessaria ad gratiam et remissionem culpæ obtinendam ; sed ad lucrandam indulgentiam sufficit status gratiæ, per quem jam est culpa remissa, et peccator factus est capax remissionis pœnæ; ergo ex vi indulgentiæ ut sic, non est necessaria confessio ad effectum. Et confirmatur ex usu, quia sæpissime conceduntur indulgentiæ omnibus vere contritis, et interdum expresse sub disjunctione dicitur : *contritis vel confessis* ; ergo signum est per se et ex vi dispositionis sufficere contritionem, quæ votum confessionis includat. Ex quo infero, quoties in forma indulgentiæ nihil de confessione, vel contritione exprimitur, sed simpliciter conceditur omnibus jejunantibus, vel orantibus, tunc non esse necessariam confessionem ad effectum indulgentiæ, sed sufficere statum gratiæ, quacunque ratione comparetur. Probatur, quia tunc non requiritur confessio per se, et ex vi indulgentiæ, ut sic, neque etiam requiritur ex vi talis formæ; ergo nulla ratione est necessaria ; sufficit ergo status gratiæ, sive per contritionem veram, sive per attritionem cum quocunque alio sacramento obtentus sit.

2. Sed objici potest, quia in extrav. *Unigenitus*, de Pœnit. et remiss., ait Clemens VI Petro esse relictam potestatem dispensandi thesaurum, illumque *misericorditer applicandi vere pœnitentibus et confessis* ; ergo non est in Ecclesia potestas applicandi thesaurum per indulgentiam, nisi illis tantum, qui fuerint sua peccata confessi. Nec dici potest, Pontificem affirmare unum, quod certissimum est, non vero excludere aliud ; nam Pontifex integram et plenam doctrinam eo loco tradit, unde exprimendo unum, aliud tacite excludit, et conjungendo copulative illas duas conditiones, indicat esse necessarias in subjecto, cui danda est indulgentia. Unde in Concil. Constant., sess. ult., suspectis de hæresi solum dicitur esse interrogandum, *utrum credant quod Papa omnibus Christianis vere contritis et confessis ex causa pia et justa possit concedere indulgentias*. Ratione confirmari hoc potest, quia per indulgentiam remittitur pœna in foro Ecclesiæ, ideoque solet dici pertinere ad forum pœnitentiale; ergo non potest concedi nisi illis, quibus in eodem foro Ecclesiæ remissa est culpa.

3. *Ad extravagantem respondetur.* — *Rationi satisfit.* — Ad priorem partem responsio data probabilis est, quia ibi Pontifex non per se tradit doctrinam ad hunc articulum pertinentem, sed obiter id attingit, et ideo exprimere potuit id, quod certius est, vel quod per se requiritur ad remissionem culpæ, etiamsi ex accidenti possit interdum aliter fieri. Quia vero æque certum existimo, posse Pontificem concedere indulgentiam contritis nondum actu confessis, ideo magis placet expositio in superioribus insinuata, scilicet, Pontificem per homines contritos et confessos nihil aliud significare, quam homines in gratia constitutos, qui veniam suarum culparum consecuti sunt. Nam, licet hæc venia possit interdum obtineri per solam contritionem, tamen quia nomen contritionis, aut veræ pœnitentiæ interdum generalius sumitur prout extenditur ad attritionem, ideo contritioni adjungitur confessio; solum tamen exigitur quatenus necessaria esse potest ad remissionem culpæ mortalis, vel in re ipsa, si contritio fuerit imperfecta, vel in voto, si illa perfecta fuerit. Sicut e contrario, contritio in tantum postulatur, in quantum necessaria esse potest ad talem effectum, scilicet, vel perfecta, si sola fuerit, vel saltem imperfecta, si conjuncta fuerit sacramento. Ad rationem respondetur, licet forum indulgentiæ sit forum Ecclesiæ, esse tamen longe diversum a foro sacramentali, et ideo non esse per se ordinata; nam forum indulgentiæ est quasi forum gratiæ ; forum autem sacramentale est forum justitiæ; et ideo remissio pœnæ, vel satisfactio, quæ in confessione imponitur, prærequirit cognitionem culpæ, quæ per confessionem datur; remissio autem, quæ per indulgentiam con-

ceditur, non requirit culpæ cognitionem, et ideo neque confessio est ad illam, per se loquendo, necessaria, ut recte docuit Cajetan., dict. tract. de Indulgentiis ad Julium, c. ult., estque communis sententia Doctorum, quos statim referemus.

Confessio potest requiri in forma indulgentiæ, ut conditio necessaria ad ejus effectum.

4. Circa posteriorem modum, unum est etiam constans apud omnes, nimirum posse Pontificem postulare actualem confessionem, ut conditionem necessario præmittendam ad lucrandam indulgentiam. Quod patet, tum ex usu, tum etiam quia Papa potest exigere alia opera pietatis, et usum sacramenti Eucharistiæ, nec in sacramento confessionis est aliqua specialis repugnantia, vel ratio, ob quam non possit hoc modo postulari. Solum ergo oportet attente inspicere verba concessionis, an satis expresse hanc conditionem exigant; nam est conditio valde onerosa, quæ non est imponenda, nisi sufficienter exprimatur; erit autem sufficiens expressio, si dicatur, *præmissa, aut facta confessione,* vel aliquid simile; nam hæc verba juxta communem sensum significant confessionem sacramentalem, in re ipsa factam.

5. *An qui mortale peccatum non habet, teneatur tunc venialia confiteri. — Pars affirmans suadetur. — Pars negans præfertur.* — Dubitari vero solet, an in illo casu sit necessaria confessio etiam de solis venialibus, quando pœnitens non habet aliam materiam magis necessariam. Pars enim affirmans ex eo fit probabilis, quod Pontifex potest exigere opus consilii ad aliquam indulgentiam lucrandam, ut quando concedit indulgentiam plenariam facienti professionem in religione. Ergo etiam potest exigere confessionem de venialibus, quamvis illa non sit in præcepto; ergo quandocunque prærequirit absolute susceptionem sacramenti pœnitentiæ, necessarium est illud suscipere eo modo quo possit, juxta necessitatem, vel capacitatem suscipientis, sive confitendo mortalia peccata, sive tantum venialia. Nihilominus oppositum communiter approbatur, ac merito; si enim in indulgentia expresse et specifice id non declaretur, quod nunquam, vel raro fit, etiamsi confessio prærequiratur, intelligendum est quando pœnitens habet conscientiam peccati mortalis; ita enim declarat communis Ecclesiæ sensus et usus. Ratio vero sumitur ex differentia inter Eucharistiam et confessionem; nam Eucharistia per se ac propter se postulatur, et ideo quando communio ponitur ut necessaria conditio indulgentiæ, comprehendit omnes, etiamsi peccati conscientiam non habeant; at vero confessio postulatur, ut medicina peccati certior et utilior, ideoque quamvis absolute postuletur, intelligitur supposito peccato, ad quod tollendum sit per se necessaria. Sicut enim peccatum simpliciter dictum accipitur pro mortali, ita confessio absolute postulata intelligitur de confessione mortalium, si in conscientia adsint. Denique, sicut Ecclesia non consuevit præcipere confessionem, nisi mortalium, ita neque illam exigere, ut necessariam conditionem ad indulgentiam aliquam, vel favorem concedendum.

6. *Num quando ad indulgentiam postulatur communio, confessio etiam postulata censeatur. — Resolutio.* — Rursus vero inquiri potest, si ad lucrandam indulgentiam requiratur communio, et expresse non postuletur confessio, nihilominus id satis sit, ut confessio etiam reputetur postulata ad eamdem indulgentiam lucrandam. Videtur enim ex dictis sequi pars affirmans; nam, quando confessio postulatur, solum intelligitur de confessione mortalium, quæ adhuc sunt in hominis conscientia; sed hoc ipso quod postulatur communio, requiritur etiam confessio talium peccatorum; ergo. Nihilominus dicendum est, ex vi talis concessionis non requiri actualem confessionem. Nam, licet ex vi juris divini præmittenda sit tunc confessio ad Eucharistiam digne sumendam; tamen indulgentia per se ad hoc non obligat, quia in confessione non exprimitur, et verba privilegii, sicut non plus favoris concedunt, quam exprimant, ita neque plus oneris imponunt. Quocirca si contingat aliquem habentem conscientiam peccati mortalis digne communicare cum sola contritione sine confessione, vel quia caret copia confessoris, vel quia ex ignorantia invincibili aut aliqua occasione bona fide id facit, vere lucrabitur talem indulgentiam, quia implet formam ejus; quam tamen non lucraretur, si in ipsa forma fuisset expressa confessio; nam, ut infra dicam, qui non implet conditionem in indulgentia postulatam, non lucratur illam, etiamsi per impotentiam, vel ignorantiam tale opus omittat. Et eadem vel majori ratione, qui faceret confessionem cum aliquo defectu impediente valorem, seu veritatem sacramenti, sine nova culpa sua seu advertentia, et postea bona fide accederet ad communionem, et per eam justificaretur,

consequeretur indulgentiam, quia nulla conditio illi deest. At vero, si in concessione indulgentiæ expresse fuisset postulata confessio, talis homo non lucraretur indulgentiam, quia revera non fuit confessus, quia, ut supponitur, confessio non fuit valida, sed nulla; quoties autem ad indulgentiam requiritur actualis confessio, necessaria est confessio valida, ex qua verum sacramentum perficiatur, quia nomine confessionis totum sacramentum significatur, et quia confessio invalida est impertinens, et nulla. Non est autem idem de confessione informi, si alioqui valida sit; nam cum illa sit vera confessio, sufficit ad hunc effectum, dummodo postea, eo nimirum tempore, quo effectus indulgentiæ obtinendus est, homo jam sit gratiam consecutus, vel per contritionem, vel per aliud sacramentum.

7. *Dubium proponitur. — Resolvitur. — Corollarium.* — Hic vero potest obiter interrogari, si ad Jubilæum, verbi gratia, obtinendum requiratur confessio, et homo intra tempus præscriptum semel confiteatur, postea vero ante illud momentum, in quo fructus indulgentiæ obtinendus est, iterum peccet mortaliter, an necessarium illi sit iterum confiteri, vel sufficiat conteri de tali peccato. Videtur enim contritio sufficere, quia per confessionem semel factam impleta est conditio in forma Jubilæi postulata. Nihilominus oppositum censeo probabilius, quia ex vi illius formæ requiritur confessio omnium mortalium, quæ usque ad tempus indulgentiæ commissa sunt, nam talis confessio refertur ad indulgentiam, et ideo comprehendit totum tempus usque ad prædictum terminum, et consequenter omnia etiam peccata intra illud tempus commissa; non ergo sufficit prior confessio, quia non fuit de omnibus peccatis modo explicato. Unde, licet per unam confessionem possit satisfieri tali Jubilæo, non tamen per quamcunque, sed per eam, quæ fuerit integra modo prædicto. Ex quo infero, si quis confiteatur occasione talis Jubilæi, et bona fide obliviscatur alicujus peccati, postea vero recordetur illius ante lapsum Jubilæi tempus, necessarium illi esse intra illud tempus tale peccatum confiteri, alioqui fructum Jubilæi non consequetur. Ratio est jam tacta, quia ex vi talis formæ necessaria est confessio talium peccatorum.

8. *Quorumdam illatio.* — Imo hinc Inferunt aliqui, quod si in eo casu peccatum sit simpliciter oblitum, ita ut toto illo tempore non possit de illo fieri confessio, non poterit quis talem indulgentiam lucrari, quia absolute non implet formam in Jubilæo requisitam, et non satis est implere partem, ut infra dicam. Quod sensit Gerson., in 2 parte suorum operum, alphabet. 33, litter. R, maxime quando indulgentia conceditur *de omnibus peccatis confessis.* Tunc vero ait oblivionem impedire effectum indulgentiæ solum quoad peccata in confessione omissa, non vero quoad alia. Idemque sentit Adrianus in 4, materia de indulgentiis, quod extendit etiam ad peccata venialia in confessione omissa, quando forma concessionis fit sub prædictis verbis. Sed de hoc ultimo puncto diximus in superioribus; non enim pertinet ad dispositionem necessariam ex parte lucrantis indulgentiam, sed ad limitationem indulgentiæ, ex intentione concedentis in verbis expressa.

9. *Improbatur.* — *Cordubæ distinctio rejicitur.* — Quod vero ad prius punctum attinet, non existimo veram illam sententiam, etiamsi expresse requiratur confessio omnium peccatorum. Nam imprimis, non requiritur confessio venialium, ut recte docuit Antonin., 1 p., tit. 10, c. 3, § 10; et Navarr. cum aliis, in Comment. de Jubilæo, notab. 18, n. 17, et 30, n. 6. Quia, sicut confessio simpliciter dicta intelligitur de confessione mortalium, ita, licet addatur confessio omnium peccatorum, comprehenduntur tantum mortalia peccata, quæ sunt simpliciter peccata. Item, quia confiteri omnia peccata venialia in particulari et in specie, est fere impossibile; confiteri autem illa tantum in universali, est valde accidentarium; non est ergo verisimile aliquid horum exigi a Pontifice. Neque oportet distinguere inter peccata graviora, aut leviora intra latitudinem venialium, quod fecit Corduba, q. 28, quia etiam illa distinctio nullum fundamentum habet in verbis Pontificis, quæ universalia sunt, et aliunde non potest sufficienter probari necessitas confitendi aliquod peccatum veniale, etiamsi in suo ordine grave sit. Unde licet voluntarie omittatur, non impediet effectum indulgentiæ. In mortalibus autem quamvis voluntaria omissio illum impediat, tamen, si ex naturali oblivione, vel alia justa causa omittatur, non credo impedire, tum quia intentio Pontificis solum est postulare confessionem integram humano et morali modo; tum quia peccata oblita virtute et implicite sunt contenta in peccatis confessis, ut Concilium Tridentinum dixit. Quapropter, etiam in superiori casu de peccato mortali commisso intra tempus Jubilæi post